

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЄРЕВАНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Єреванського навчально-
наукового інституту ЗУНУ



Смак ГУДРАТЯН
_____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

ступінь вищої освіти – **бакалавр**

галузь знань - D Бізнес, адміністрування та право

спеціальність - D1 Облік та оподаткування

освітньо-професійна програма - «Облік та оподаткування»

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ.(год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	2	4	30	30	4	8	48	120	4
Заочна	2	4	8	4	-	-	108	120	4

Єреван- ЄННІ ЗУНУ – 2025

Робоча програма складена на основі освітньої програми підготовки бакалавра галузі знань D Бізнес, адміністрування та право, спеціальності D1 Облік та оподаткування, затвердженої Вченою радою ЄННІ ЗУНУ (протокол № 8 від 26.06.2025 р.)

Робочу програму розробила викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту ЄННІ ЗУНУ Акобян Анаїт.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту, протокол № 1 від 30.08.2025 року.

Завідувач кафедри фінансів,
обліку і аудиту,
кандидат економічних наук,
доцент

Арпенік МУРАДЯН

Гарант ОП
к.е.н., доцент

Арпенік МУРАДЯН

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Бюджетна система»

1. Опис дисципліни «Бюджетна система»

Дисципліна «Бюджетна система»	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Статус дисципліни: обов'язкова компонента циклу професійної підготовки Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 071 Облік і оподаткування	Рік підготовки: <i>Денна – другий</i> <i>Заочна – другий</i> Семестр: <i>Денна – четвертий</i> <i>Заочна – четвертий</i>
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма – Облік і оподаткування	Лекції: <i>Денна – 30 год</i> <i>Заочна – 8 год</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30 год</i> <i>Заочна – 4 год</i>
Загальна кількість годин – 120	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 48 год</i> <i>Заочна – 108 год</i> Тренінг: <i>Денна – 8 год</i> Індивідуальна робота : <i>Денна – 4 год</i>
Тижневих годин – 8, з них аудиторних – 4.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Бюджетна система»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання дисципліни є формування теоретичних знань щодо сутності та призначення бюджету держави як інструменту регулювання соціально-економічних процесів, особливостей організації і функціонування бюджетної системи, діагностики її стану, формування і реалізації бюджетної політики, здійснення фіскального регулювання, організації бюджетного процесу на державному і місцевому рівнях, використання сучасних технологій бюджетування, управління бюджетними ресурсами та набуття практичних навичок використовувати одержані знання для обґрунтування складних професійних рішень і вирішення проблем під час професійної діяльності в умовах невизначеності, ризиків та динамічних змін у сфері фінансів.

Предмет дисципліни – теоретичні та практичні аспекти функціонування бюджетної системи, формування і використання бюджетних ресурсів, формування і реалізації бюджетної політики, здійснення фіскального регулювання, організації бюджетного процесу на державному і місцевому рівнях, здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Бюджетна система» є:

- вивчити бюджетну термінологію, зрозуміти соціально-економічну сутність бюджету, призначення та роль як інструменту державного регулювання у забезпеченні сталого інклюзивного розвитку держави, вивчити складові частини бюджету;
- ознайомитися із засадами формування та реалізації бюджетної політики, зрозуміти дію фінансових методів, інструментів, важелів, вивчити механізм реалізації бюджетної політики; зрозуміти принципи, методи та інструменти фіскального регулювання;
- розвинути вміння виявляти причини, оцінювати наслідки виникнення бюджетного дефіциту й шукати джерела його фінансування;
- вивчити механізм та зрозуміти особливості функціонування бюджетної системи, навчитися діагностувати її стан, виявляти проблеми функціонування державного та місцевих бюджетів, бюджетні ризики та оцінювати їхній вплив; розвинути навички обґрунтування рішень щодо нейтралізації негативної дії бюджетних ризиків та визначення тенденцій функціонування бюджетної системи в контексті реформування публічних фінансів;
- ознайомитися із організаційними засадами, послідовністю стадій та способами забезпечення прозорості бюджетного процесу, засвоїти методи залучення громадськості до бюджетного процесу;
- набути вміння застосовувати сучасні технології бюджетування у бюджетному процесі на державному та місцевому рівнях та інструменти інклюзивного, проектного і транспарентного підходів під час управління бюджетними ресурсами;
- розвинути навички застосування сучасного інформаційного та програмного забезпечення для формування та аналізу основних документів, які використовуються у бюджетному процесі на державному та місцевому рівнях, ознайомитися із послідовністю стадій бюджетного процесу та основними функціями його учасників;
- вивчити бюджетне законодавство, засвоїти засади та розвинути навички здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства;
- зрозуміти соціально-економічну сутність та вивчити класифікацію доходів бюджету, навчитися аналізувати та планувати доходи державного і місцевих бюджетів України;
- розвинути вміння виявляти й аналізувати причини фіскальних дисбалансів, зрозуміти методи бюджетного регулювання та навчитися розраховувати міжбюджетні трансферти;
- зрозуміти соціально-економічну сутність та вивчити класифікацію видатків бюджету, навчитися аналізувати та планувати видатки державного і місцевих бюджетів України;
- ознайомитися з функціональним призначенням, особливостями планування та здійснення видатків бюджетів на реалізацію управлінської, оборонної та соціальної функцій держави, навчитися здійснювати їх аналіз;
- ознайомитися з функціональним призначенням, особливостями планування та здійснення витрат бюджетів на реалізацію економічної функції держави та витрат бюджетів, пов'язаних з управлінням державним та місцевим боргом, вміти здійснювати їх аналіз;
- розвинути навички пропонування обґрунтованих рішень щодо формування і використання бюджетних ресурсів, використання теоретичних знань для розв'язання практичних завдань та змістовного інтерпретування отриманих результатів.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- СК 01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Вивчення дисципліни «Бюджетна система» базується на знаннях, отриманих з таких дисциплін, як «Фінанси», «Податкова система» та «Іноземна мова».

2.5. Результати навчання:

Програмні результати навчання, здобуті під час вивчення дисципліни «Бюджетна система», дозволяють здобувачам освіти в процесі професійної реалізації:

ПР 07. Знати механізми функціонування бюджетної і податкової систем України та враховувати їх особливості з метою організації обліку, вибору системи оподаткування та формування звітності на підприємствах

ПР 11. Визначати напрями підвищення ефективності формування фінансових ресурсів, їх розподілу та контролю використання на рівні підприємств різних організаційно-правових форм власності.

3. Програма навчальної дисципліни «Бюджетна система»

Змістовий модуль 1. Роль бюджету та бюджетної системи у забезпеченні сталого розвитку держави.

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Історичні аспекти виникнення бюджету. Еволюція бюджетних відносин на території українських земель.

Соціально-економічна сутність, призначення та роль бюджету як інструменту державного регулювання забезпечення сталого розвитку держави. Функції держави як визначальний чинник формування бюджету.

Функції бюджету як економічної категорії, їхня характеристика, взаємозв'язок і особливості прояву в умовах ринкових відносин.

Місце і роль бюджету у системі фінансових планів. Бюджет як основний фінансовий план та його основні ознаки. Правовий характер бюджету.

Складові бюджету. Характеристика загального та спеціального фондів бюджету. Власні надходження бюджетних установ та характеристика їх груп.

Бюджетне законодавство та його розвиток в Україні.

Тема 2. Бюджетна політика як інструмент сталого розвитку держави

Економічна сутність, складові та види бюджетної політики. Бюджетна стратегія і бюджетна тактика. Принципи бюджетної політики.

Бюджетна політика держави.

Бюджетна політика органів місцевого самоврядування.

Бюджетний механізм та його роль у реалізації бюджетної політики. Структура бюджетного механізму та характеристика складових. Принципи формування і функціонування бюджетного механізму.

Фіскальне регулювання як складова державного регулювання соціально-економічних явищ і процесів. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення фіскального регулювання. Принципи фіскального регулювання. Інструменти та методи фіскального регулювання.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Стан бюджету: рівновага доходів і видатків, бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит. Фактори, які впливають на стан бюджету. Характер бюджетної політики залежно від стану бюджету.

Бюджетний дефіцит, його сутність, причини виникнення, соціально-економічні наслідки. Економічна природа і види дефіциту бюджету.

Джерела фінансування бюджетного дефіциту. Класифікація фінансування бюджету за типом кредитора та боргового зобов'язання.

Тема 4. Бюджетна система та засади її побудови

Основи бюджетного устрою. Поняття бюджетної системи і характеристика її ланок. Взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи України. Принципи побудови бюджетної системи України та їхня характеристика. Механізм та особливості функціонування бюджетної системи.

Методичний інструментарій діагностики стану бюджетної системи.

Фіскальна децентралізація та її вплив на функціонування бюджетної системи.

Бюджетна класифікація: необхідність, сутність і характеристика підрозділів. Класифікація доходів бюджету, видатків та кредитування бюджету, фінансування бюджету і боргу.

Бюджетні ризики: економічна сутність та види. Технології управління бюджетними ризиками.

Тема 5. Бюджетний процес: теоретичні та організаційні засади

Бюджетний процес в Україні, його суть, особливості і стадії. Принципи організації бюджетного процесу.

Поняття бюджетного періоду. Обставини, за яких може бути змінено бюджетний період.

Бюджетний регламент, його зміст, завдання та засади побудови.

Учасники бюджетного процесу та характеристика їхніх функцій. Розпорядники бюджетних коштів, їхня класифікація, права та обов'язки.

Прозорість (транспарентність) бюджетного процесу. Інформаційно-аналітична система «Прозорий бюджет». Особливості роботи на державному веб-порталі бюджету для громадян «Openbudget» з використанням інструменту Boost-аналіз. Призначення єдиного веб-порталу використання публічних коштів Spending, ознайомлення з його роботою. Організація роботи з веб-порталами «Бюджети територіальних громад» та «Ціна держави».

Участь громадськості у бюджетному процесі.

Тема 6. Технології бюджетування

Сутність та види технологій бюджетування.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі та характеристика його складових.

Учасницьке (партиципаторне) бюджетування та його ознаки.

Гендерно орієнтоване бюджетування і його характеристика.

Середньострокове бюджетне планування та особливості його застосування у бюджетному процесі.

Особливості застосування інструментів інклюзивного, проектного і транспарентного підходів під час управління бюджетними ресурсами.

Тема 7. Організація та методика здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства

Сутність та види контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Принципи організації контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Методи та методичні прийоми здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Система органів бюджетного контролю в Україні.

Поняття та види порушень бюджетного законодавства.

Заходи, які застосовуються до розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за вчинені ними бюджетні правопорушення. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Змістовий модуль 2. Система доходів та видатків бюджету.

Тема 8. Система доходів бюджету

Соціально-економічна сутність та класифікація доходів бюджету держави. Методи та джерела формування доходів бюджету держави.

Склад та види доходів Державного бюджету України.

Склад та види доходів місцевих бюджетів.

Порядок розподілу доходів між окремими ланками бюджетної системи.

Планування доходів державного та місцевих бюджетів.

Тема 9. Міжбюджетні відносини та система міжбюджетних трансфертів

Сутність, мета та організація міжбюджетних відносин в Україні. Суб'єкти міжбюджетних відносин.

Бюджетне регулювання, його необхідність та особливості здійснення. Завдання бюджетного регулювання. Види та методи бюджетного регулювання.

Види міжбюджетних трансфертів та їхня характеристика.

Дотації та порядок їх розрахунку.

Склад бюджетних субвенцій та особливості їх надання.

Тема 10. Система видатків бюджету

Видатки бюджетів, їх соціально-економічна сутність, класифікація, принципи і порядок розподілу між окремими ланками бюджетної системи України. Роль видатків бюджету у фінансовому забезпеченні потреб сталого розвитку держави та регіонів.

Склад і структура видатків Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Бюджетне фінансування: економічна сутність та принципи.

Кошторис як основний фінансовий план бюджетної установи. Порядок складання і затвердження кошторисів бюджетних установ.

Тема 11. Видатки бюджетів на реалізацію соціальної та економічної функцій держави

Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист населення.

Видатки державного та місцевих бюджетів на освіту.

Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на охорону здоров'я.

Видатки державного та місцевих бюджетів на духовний і фізичний розвиток.

Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на економічну діяльність. Бюджетне кредитування економіки.

Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на науку.

Тема 12. Витрати бюджетів, пов'язані з управлінням державним та місцевим боргом

Організація здійснення державних та місцевих запозичень.

Види державного та місцевого боргу.

Планування видатків бюджетів на обслуговування державного та місцевого боргу.

Порядок здійснення платежів з обслуговування і погашення державного та місцевого боргу.

Борговий портфель держави: управління ризиками та оптимізація структури.

**4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Бюджетна система»
(денна форма навчання)**

Тема	Години					Контрольні заходи
	Лекції	Прак-тичні заняття	СРС	ІРС	Тренінг	
Змістовий модуль 1. Роль бюджету та бюджетної системи у забезпеченні сталого розвитку держави.						
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	4	4	4	1	2	Поточне опитування
Тема 2. Бюджетна політика як інструмент сталого розвитку держави	2	2	4			
Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	2	2	4			
Тема 4. Бюджетна система та засади її побудови	2	2	4	1	2	Поточне опитування
Тема 5. Бюджетний процес: теоретичні та організаційні засади	4	4	4			
Тема 6.Технології бюджетування	2	2	4			
Тема 7. Організація та методика здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства	2	2	4			
Змістовий модуль 2. Система доходів та видатків бюджету.						
Тема 8. Система доходів бюджету	2	2	4	1	2	Поточне опитування
Тема 9. Міжбюджетні відносини та система міжбюджетних трансфертів	2	2	4			
Тема 10. Система видатків бюджету	4	4	4			
Тема 11. Видатки бюджетів на реалізацію соціальної та економічної функцій держави	2	2	4	1	2	Поточне опитування
Тема 12. Витрати бюджетів, пов'язані з управлінням державним та місцевим боргом	2	2	4			
Всього	30	30	48	4	8	

(заочна форма навчання)

Тема	Години		
	Лекції	Прак-тичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Роль бюджету та бюджетної системи у забезпеченні сталого розвитку держави.			
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	4	2	9
Тема 2. Бюджетна політика як інструмент сталого розвитку держави			9
Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування			9
Тема 4. Бюджетна система та засади її побудови			9
Тема 5. Бюджетний процес: теоретичні та організаційні засади			9
Тема 6. Технології бюджетування			9
Тема 7. Організація та методика здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства			9
Змістовий модуль 2. Система доходів та видатків бюджету.			
Тема 8. Система доходів бюджету	4	2	9
Тема 9. Міжбюджетні відносини та система міжбюджетних трансфертів			9
Тема 10. Система видатків бюджету			9
Тема 11. Видатки бюджетів на реалізацію соціальної та економічної функцій держави			9
Тема 12. Витрати бюджетів, пов’язані з управлінням державним та місцевим боргом			9
Всього	8	4	108

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Бюджетна система»

Денна форма

Змістовий модуль 1. Роль бюджету та бюджетної системи у забезпеченні сталого розвитку держави.

Практичне заняття 1, 2

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Мета: ознайомлення із сутністю, функціями, призначенням бюджету держави; характерними рисами та складовими бюджету як основного фінансового плану держави; складом та розвитком бюджетного законодавства; володіння технологіями, методами та інструментами управління бюджетними ресурсами.

Питання для обговорення:

1. Історичні аспекти виникнення бюджету.
2. Соціально-економічна сутність, призначення та роль бюджету у забезпеченні сталого розвитку держави.
3. Функції бюджету як економічної категорії.
4. Складові частини та характерні риси бюджету як основного фінансового плану держави.
5. Бюджетне законодавство та його розвиток в Україні.

Дискусійне обговорення сутності і функцій бюджету держави.

Практичне заняття 3.

Тема 2. Бюджетна політика як інструмент сталого розвитку держави

Мета: ознайомлення із сутністю, складовими, принципами, особливостями формування і реалізації бюджетної політики, призначенням бюджетного механізму, його структурою та принципами формування і функціонування; оволодіння навиками застосування знання законодавства у сфері фіскального регулювання.

Питання для обговорення:

1. Економічна сутність, складові та види бюджетної політики.
2. Принципи бюджетної політики.
3. Бюджетний механізм та його роль у реалізації бюджетної політики.

Дискусійне обговорення векторів бюджетної політики в умовах пандемічних шоків та війни в Україні.

Практичне заняття 4.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Мета: ознайомлення із показниками, які характеризують стан бюджету; сутністю, причинами виникнення, наслідками та джерелами фінансування бюджетного дефіциту.

Питання для обговорення:

1. Бюджетний дефіцит та профіцит як показники стану бюджету.
2. Причини виникнення, види та соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту.
3. Джерела фінансування бюджетного дефіциту.

Дискусійне обговорення переваг та недоліків боргового фінансування.

Практичне заняття 5.

Тема 4. Бюджетна система та засади її побудови

Мета: ознайомлення із характеристикою основних ланок бюджетної системи держави, особливостями бюджетного устрою; суттю і складом бюджетної класифікації; видами бюджетних ризиків та технологіями управління ними.

Питання для обговорення:

1. Поняття та склад бюджетної системи України.
2. Принципи побудови бюджетної системи.
3. Механізм та особливості функціонування бюджетної системи.
4. Методичний інструментарій діагностики стану бюджетної системи.
5. Фіскальна децентралізація та її вплив на функціонування бюджетної системи.
6. Бюджетна класифікація та її зміст.
7. Бюджетні ризики: економічна сутність, види та управління.

Дискусійне обговорення сучасних викликів та проблем функціонування і розвитку бюджетної системи.

Практичні завдання щодо діагностики стану бюджетної системи.

Практичне заняття 6, 7.

Тема 5. Бюджетний процес: теоретичні та організаційні засади

Мета: засвоєння сутності та ознайомлення із стадіями бюджетного процесу; ознайомлення з функціями учасників бюджетного процесу, функціями та видами розпорядників бюджетних коштів, порядком участі громадськості у бюджетному процесі.

Питання для обговорення:

1. Поняття та принципи організації бюджетного процесу.
2. Бюджетний регламент, його зміст, завдання та засади побудови.
3. Учасники бюджетного процесу та характеристика їхніх функцій.
4. Прозорість (транспарентність) бюджетного процесу.
5. Участь громадськості у бюджетному процесі.

Дискусійне обговорення: необхідності та проблем залучення громадськості до бюджетного процесу; проблем та шляхів застосування інструментів інклюзивного та транспарентного підходів у бюджетному процесі.

Практичне заняття 8.

Тема 6. Технології бюджетування

Мета: ознайомлення із сутністю та видами технологій бюджетування, володіння навиками використання сучасних технологій бюджетування у бюджетному процесі на державному і локальному рівнях.

Питання для обговорення:

1. Сутність та види технологій бюджетування.
2. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі та характеристика його складових.
3. Учасницьке (partiципаторне) бюджетування та його ознаки.
4. Гендерно орієнтоване бюджетування і його характеристика.
5. Середньострокове бюджетне планування та особливості його застосування у бюджетному процесі.

Дискусійне обговорення переваг та недоліків сучасних технологій бюджетування.

Моделювання практичних ситуацій, пов'язаних з організацією партиципаторного бюджетування на рівні територіальної громади.

Практичне заняття 9.**Тема 7. Організація та методика здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства**

Мета: ознайомлення із організацією та методикою проведення контролю за дотриманням бюджетного законодавства; оволодіння методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері публічних фінансів.

Питання для обговорення:

1. Сутність та види контролю за дотриманням бюджетного законодавства.
2. Принципи організації, методи та методичні прийоми здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства.
3. Система органів бюджетного контролю в Україні.
4. Види порушень бюджетного законодавства та застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

Дискусійне обговорення проблем здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства та шляхів підвищення його ефективності.

Практичні завдання щодо виявлення та розрахунку обсягу порушень бюджетного законодавства.

Змістовий модуль 2. Система доходів та видатків бюджету.**Практичне заняття 10.****Тема 8. Система доходів бюджету**

Мета: ознайомлення з сутністю, видами доходів бюджетів, джерелами та методами їх формування; оволодіння практичними навиками аналізу доходів державного та місцевих бюджетів, виявлення проблем формування дохідної частини бюджетів держави.

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічна сутність та класифікація доходів бюджету держави.
2. Методи та джерела формування доходів бюджету держави.
3. Склад та види доходів Державного бюджету України.
4. Склад та види доходів місцевих бюджетів.
5. Планування доходів державного та місцевих бюджетів.

Дискусійне обговорення проблем формування бюджетних ресурсів та шляхів їх вирішення в сучасних умовах.

Практичні завдання щодо розрахунку обсягу, структури доходів бюджетів різних рівнів та їх аналізу.

Практичне заняття 11.**Тема 9. Міжбюджетні відносини та система міжбюджетних трансфертів**

Мета: ознайомлення з організацією міжбюджетних відносин; завданнями і методами бюджетного регулювання; сутністю, видами та особливостями міжбюджетних трансфертів; оволодіння практичними навиками аналізу міжбюджетних трансфертів та виявлення проблем їх розрахунку і передачі між бюджетами.

Питання для обговорення:

1. Сутність та організація міжбюджетних відносин в Україні.
2. Бюджетне регулювання, його сутність та методи.
3. Види міжбюджетних трансфертів та їхня характеристика.
4. Дотації та порядок їх розрахунку.
5. Склад бюджетних субвенцій та особливості їх надання.

Дискусійне обговорення проблем бюджетного регулювання та шляхів їх вирішення в сучасних умовах.

Практичні завдання щодо розрахунку обсягу, структури міжбюджетних трансфертів та їх аналізу.

Практичне заняття 12, 13.

Тема 10. Система видатків бюджету

Мета: ознайомлення з сутністю, видами видатків бюджетів, сутністю, формами та методами бюджетного фінансування; оволодіння практичними навиками аналізу видатків державного та місцевих бюджетів, виявлення проблем їх здійснення на всіх рівнях бюджетної системи держави; оволодіння практичними навиками розрахунку елементів видатків кошторису бюджетної установи та його складання, виявлення проблем нормування видатків.

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічна сутність та класифікація видатків бюджету держави.
2. Склад видатків Державного бюджету України.
3. Видатки місцевих бюджетів, їх склад та характеристика.
4. Кошториси бюджетних установ, порядок їх складання та затвердження.

Дискусійне обговорення проблем використання бюджетних ресурсів та шляхів їх вирішення в сучасних умовах.

Практичні завдання щодо розрахунку обсягу, структури видатків бюджетів різних рівнів та їх аналізу.

Практичне заняття 14.

Тема 11. Видатки бюджетів на реалізацію соціальної та економічної функцій держави

Мета: ознайомлення з функціональним призначенням видатків бюджетів на реалізацію соціальної та економічної функцій держави, порядком їх планування; оволодіння практичними навиками розрахунку та аналізу видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист населення, освіту, охорону здоров'я, духовний і фізичний розвиток, економічну діяльність, виявлення проблем їх здійснення на всіх рівнях бюджетної системи держави.

Питання для обговорення:

1. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист населення.
2. Видатки державного та місцевих бюджетів на освіту.
3. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на охорону здоров'я.
4. Видатки державного та місцевих бюджетів на духовний і фізичний розвиток.
5. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на економічну діяльність.
6. Бюджетне кредитування економіки.
7. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на науку.

Дискусійне обговорення проблем: оптимізації видатків бюджетів на реалізацію соціальної функції держави, застосування новітніх форм та інструментів залучення і використання фінансових ресурсів для реалізації проектів соціального розвитку регіонів і територіальних громад.

Практичні завдання щодо розрахунку та аналізу видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист населення, освіту, охорону здоров'я, духовний і фізичний розвиток.

Дискусійне обговорення проблем: здійснення бюджетного інвестування та кредитування в сучасних умовах, застосування новітніх форм та інструментів залучення і використання фінансових ресурсів для реалізації проєктів економічного розвитку регіонів і територіальних громад.

Практичні завдання щодо розрахунку та аналізу видатків державного і місцевих бюджетів на економічну діяльність і науку.

Практичне заняття 15.

Тема 12. Витрати бюджетів, пов'язані з управлінням державним та місцевим боргом

Мета: ознайомлення з організацією здійснення державних та місцевих запозичень, функціональним призначенням видатків бюджетів на обслуговування і погашення державного та місцевого боргу, виявлення проблем здійснення видатків на всіх рівнях бюджетної системи держави.

Питання для обговорення:

1. Організація здійснення державних та місцевих запозичень.
2. Види державного та місцевого боргу.
3. Планування видатків бюджетів на обслуговування державного та місцевого боргу.
4. Порядок здійснення платежів з обслуговування і погашення державного та місцевого боргу.
5. Борговий портфель держави: управління ризиками та оптимізація структури.

Дискусійне обговорення проблем оптимізації: витрат бюджетів, пов'язаних з управлінням державним та місцевим боргом, структури боргового портфелю держави.

Практичні завдання щодо аналізу видатків бюджетів на обслуговування і погашення державного та місцевого боргу.

Заочна форма

Практичне заняття 1.

Змістовий модуль 1. Роль бюджету та бюджетної системи у забезпеченні сталого розвитку держави.

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Мета: ознайомлення із сутністю, функціями, призначенням бюджету держави; характерними рисами та складовими бюджету як основного фінансового плану держави; складом та розвитком бюджетного законодавства; володіння технологіями, методами та інструментами управління бюджетними ресурсами.

Питання для обговорення:

1. Історичні аспекти виникнення бюджету.
2. Соціально-економічна сутність, призначення та роль бюджету у забезпеченні сталого розвитку держави.
3. Функції бюджету як економічної категорії.
4. Складові частини та характерні риси бюджету як основного фінансового плану держави.
5. Бюджетне законодавство та його розвиток в Україні.

Дискусійне обговорення сутності і функцій бюджету держави.

Тема 2. Бюджетна політика як інструмент сталого розвитку держави

Мета: ознайомлення із сутністю, складовими, принципами, особливостями формування і реалізації бюджетної політики, призначенням бюджетного механізму, його структурою та принципами формування і функціонування; оволодіння навиками застосування знання законодавства у сфері фіскального регулювання.

Питання для обговорення:

1. Економічна сутність, складові та види бюджетної політики.
2. Принципи бюджетної політики.
3. Бюджетний механізм та його роль у реалізації бюджетної політики.

4. Принципи формування і функціонування бюджетного механізму.
5. Фіскальне регулювання як складова державного регулювання соціально-економічних явищ і процесів.
6. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення фіскального регулювання.
7. Принципи, інструменти та методи фіскального регулювання.

Дискусійне обговорення векторів бюджетної політики в умовах пандемічних шоків та війни в Україні.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Мета: ознайомлення із показниками, які характеризують стан бюджету; сутністю, причинами виникнення, наслідками та джерелами фінансування бюджетного дефіциту.

Питання для обговорення:

1. Бюджетний дефіцит та профіцит як показники стану бюджету.
2. Причини виникнення, види та соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту.
3. Джерела фінансування бюджетного дефіциту.

Дискусійне обговорення переваг та недоліків боргового фінансування.

Тема 4. Бюджетна система та засади її побудови

Мета: ознайомлення із характеристикою основних ланок бюджетної системи держави, особливостями бюджетного устрою; суттю і складом бюджетної класифікації; видами бюджетних ризиків та технологіями управління ними.

Питання для обговорення:

8. Поняття та склад бюджетної системи України.
9. Принципи побудови бюджетної системи.
10. Механізм та особливості функціонування бюджетної системи.
11. Методичний інструментарій діагностики стану бюджетної системи.
12. Фіскальна децентралізація та її вплив на функціонування бюджетної системи.
13. Бюджетна класифікація та її зміст.
14. Бюджетні ризики: економічна сутність, види та управління.

Дискусійне обговорення сучасних викликів та проблем функціонування і розвитку бюджетної системи.

Практичні завдання щодо діагностики стану бюджетної системи.

Тема 5. Бюджетний процес: теоретичні та організаційні засади

Мета: засвоєння сутності та ознайомлення із стадіями бюджетного процесу; ознайомлення з функціями учасників бюджетного процесу, функціями та видами розпорядників бюджетних коштів, порядком участі громадськості у бюджетному процесі.

Питання для обговорення:

6. Поняття та принципи організації бюджетного процесу.
7. Бюджетний регламент, його зміст, завдання та засади побудови.
8. Учасники бюджетного процесу та характеристика їхніх функцій.
9. Прозорість (транспарентність) бюджетного процесу.
10. Участь громадськості у бюджетному процесі.

Дискусійне обговорення: необхідності та проблем залучення громадськості до бюджетного процесу; проблем та шляхів застосування інструментів інклюзивного та транспарентного підходів у бюджетному процесі.

Тема 6. Технології бюджетування

Мета: ознайомлення із сутністю та видами технологій бюджетування, володіння навиками використання сучасних технологій бюджетування у бюджетному процесі на державному і локальному рівнях.

Питання для обговорення:

6. Сутність та види технологій бюджетування.
7. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі та характеристика його складових.
8. Учасницьке (partiципаторне) бюджетування та його ознаки.
9. Гендерно орієнтоване бюджетування і його характеристика.
10. Середньострокове бюджетне планування та особливості його застосування у бюджетному процесі.

Дискусійне обговорення переваг та недоліків сучасних технологій бюджетування.

Моделювання практичних ситуацій, пов'язаних з організацією партиципаторного бюджетування на рівні територіальної громади.

Тема 7. Організація та методика здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства

Мета: ознайомлення із організацією та методикою проведення контролю за дотриманням бюджетного законодавства; оволодіння методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері публічних фінансів.

Питання для обговорення:

5. Сутність та види контролю за дотриманням бюджетного законодавства.
6. Принципи організації, методи та методичні прийоми здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства.
7. Система органів бюджетного контролю в Україні.
8. Види порушень бюджетного законодавства та застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.

Дискусійне обговорення проблем здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства та шляхів підвищення його ефективності.

Практичні завдання щодо виявлення та розрахунку обсягу порушень бюджетного законодавства.

Практичне заняття 2.

Змістовий модуль 2. Система доходів та видатків бюджету.

Тема 8. Система доходів бюджету

Мета: ознайомлення з сутністю, видами доходів бюджетів, джерелами та методами їх формування; оволодіння практичними навиками аналізу доходів державного та місцевих бюджетів, виявлення проблем формування дохідної частини бюджетів держави.

Питання для обговорення:

6. Соціально-економічна сутність та класифікація доходів бюджету держави.
7. Методи та джерела формування доходів бюджету держави.
8. Склад та види доходів Державного бюджету України.
9. Склад та види доходів місцевих бюджетів.
10. Планування доходів державного та місцевих бюджетів.

Дискусійне обговорення проблем формування бюджетних ресурсів та шляхів їх вирішення в сучасних умовах.

Практичні завдання щодо розрахунку обсягу, структури доходів бюджетів різних рівнів та їх аналізу.

Тема 9. Міжбюджетні відносини та система міжбюджетних трансфертів

Мета: ознайомлення з організацією міжбюджетних відносин; завданнями і методами бюджетного регулювання; сутністю, видами та особливостями міжбюджетних трансфертів; оволодіння практичними навиками аналізу міжбюджетних трансфертів та виявлення проблем їх розрахунку і передачі між бюджетами.

Питання для обговорення:

6. Сутність та організація міжбюджетних відносин в Україні.

7. Бюджетне регулювання, його сутність та методи.
8. Види міжбюджетних трансфертів та їхня характеристика.
9. Дотації та порядок їх розрахунку.
10. Склад бюджетних субвенцій та особливості їх надання.

Дискусійне обговорення проблем бюджетного регулювання та шляхів їх вирішення в сучасних умовах.

Практичні завдання щодо розрахунку обсягу, структури міжбюджетних трансфертів та їх аналізу.

Тема 10. Система видатків бюджету

Мета: ознайомлення з сутністю, видами видатків бюджетів, сутністю, формами та методами бюджетного фінансування; оволодіння практичними навиками аналізу видатків державного та місцевих бюджетів, виявлення проблем їх здійснення на всіх рівнях бюджетної системи держави; оволодіння практичними навиками розрахунку елементів видатків кошторису бюджетної установи та його складання, виявлення проблем нормування видатків.

Питання для обговорення:

5. Соціально-економічна сутність та класифікація видатків бюджету держави.
6. Склад видатків Державного бюджету України.
7. Видатки місцевих бюджетів, їх склад та характеристика.
8. Кошториси бюджетних установ, порядок їх складання та затвердження.

Дискусійне обговорення проблем використання бюджетних ресурсів та шляхів їх вирішення в сучасних умовах.

Практичні завдання щодо розрахунку обсягу, структури видатків бюджетів різних рівнів та їх аналізу.

Тема 11. Видатки бюджетів на реалізацію соціальної та економічної функцій держави

Мета: ознайомлення з функціональним призначенням видатків бюджетів на реалізацію соціальної та економічної функції держави, порядком їх планування; оволодіння практичними навиками розрахунку та аналізу видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист населення, освіту, охорону здоров'я, духовний і фізичний розвиток, економічну діяльність, виявлення проблем їх здійснення на всіх рівнях бюджетної системи держави.

Питання для обговорення:

8. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист населення.
9. Видатки державного та місцевих бюджетів на освіту.
10. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на охорону здоров'я.
11. Видатки державного та місцевих бюджетів на духовний і фізичний розвиток.
12. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на економічну діяльність.
13. Бюджетне кредитування економіки.
14. Функціональне призначення, порядок планування і здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на науку.

Дискусійне обговорення проблем: оптимізації видатків бюджетів на реалізацію соціальної функції держави, застосування новітніх форм та інструментів залучення і використання фінансових ресурсів для реалізації проектів соціального розвитку регіонів і територіальних громад.

Практичні завдання щодо розрахунку та аналізу видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист населення, освіту, охорону здоров'я, духовний і фізичний розвиток.

Дискусійне обговорення проблем: здійснення бюджетного інвестування та кредитування в сучасних умовах, застосування новітніх форм та інструментів залучення і використання фінансових ресурсів для реалізації проєктів економічного розвитку регіонів і територіальних громад.

Практичні завдання щодо розрахунку та аналізу видатків державного і місцевих бюджетів на економічну діяльність і науку.

Тема 12. Витрати бюджетів, пов'язані з управлінням державним та місцевим боргом

Мета: ознайомлення з організацією здійснення державних та місцевих запозичень, функціональним призначенням видатків бюджетів на обслуговування і погашення державного та місцевого боргу, виявлення проблем здійснення видатків на всіх рівнях бюджетної системи держави.

Питання для обговорення:

6. Організація здійснення державних та місцевих запозичень.
7. Види державного та місцевого боргу.
8. Планування видатків бюджетів на обслуговування державного та місцевого боргу.
9. Порядок здійснення платежів з обслуговування і погашення державного та місцевого боргу.
10. Борговий портфель держави: управління ризиками та оптимізація структури.

Дискусійне обговорення проблем оптимізації: витрат бюджетів, пов'язаних з управлінням державним та місцевим боргом, структури боргового портфелю держави.

Практичні завдання щодо аналізу видатків бюджетів на обслуговування і погашення державного та місцевого боргу.

6. Тренінг з дисципліни

Мета тренінгу з дисципліни «Бюджетна система» – формування у студентів критичного мислення для пропонування професійних рішень, цілісного бачення і вирішення проблем організації бюджетних відносин, формування і використання бюджетних ресурсів, організації і функціонування бюджетної системи та розвиток навичок діагностування її стану, розуміння особливостей здійснення фіскального регулювання, організації бюджетного процесу на державному і місцевому рівнях, використання сучасних технологій бюджетування. Успішне проходження тренінгу сприяє посиленню практичної спрямованості у підготовці фахівців за ступенем вищої освіти «бакалавр».

Проведення тренінгу дозволяє:

- забезпечити засвоєння теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни «Бюджетна система»;
- розвинути у студентів навички пропонування обґрунтованих рішень, використання теоретичних знань для розв'язання практичних завдань та змістовного інтерпретування отриманих результатів.

Організація і порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина. Актуалізація теми тренінгового заняття та структуризація процесу його проведення. Ознайомлення студентів з метою тренінгу, його завданнями, процедурою проведення, очікуваними результатами. Представлення програми тренінгу.

2. Організаційна частина. Встановлення правил проведення тренінгу, формування робочих груп студентів, визначення завдань та розподіл ролей. Забезпечення учасників тренінгу роздатковими матеріалами: таблицями, бланками документів, алгоритмами проведення, інструкціями.

3. Практична частина. Виконання тренінгових завдань у групах із використанням базових та інноваційних методів проведення тренінгу за визначеною темою (проблемою). Підготовка презентаційних матеріалів за результатами виконання тренінгового завдання.

4. Підведення підсумків. Презентація практичної роботи в групах. Обговорення результатів виконання завдань, обмін думками з проблематики теми тренінгу, підведення підсумків, оцінка результативності роботи в групах та досягнення поставлених цілей тренінгу. Тематика тренінгу.

Тематика тренінгу

1. Фіскальне регулювання: особливості здійснення в умовах впливу ризиків військового часу.

2. Діагностика стану бюджетної системи.
3. Організація бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях.
4. Оцінювання фінансової спроможності територіальних громад.
5. Складання проекту бюджету участі для територіальної громади.
6. Оцінювання ефективності бюджетних програм.

7. Самостійна робота студентів

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Бюджетна система» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Самостійна робота полягає в опрацюванні положень бюджетного законодавства танавчальної і наукової фахової літератури.

№ теми	Тематика
<i>Тема 1</i>	1. Схематично відобразити та пояснити як відбувається реалізація функцій бюджету як економічної категорії. 2. Схематично відобразити та пояснити роль бюджету як інструменту державного регулювання у забезпеченні сталого розвитку держави. 3. Розкрити відмінності рівня централізації ВВП в бюджеті різних моделей економічних систем та охарактеризувати їхній вплив на реалізацію функцій держави. Навести приклади української та зарубіжної практики.
<i>Тема 2</i>	1. Бюджетна політика у зарубіжних країнах: сучасні тренди (підготувати проект по одній із країн за вибором студента). 2. Особливості фіскального регулювання в умовах війни та післявоєнного відновлення (підготувати наукову доповідь).
<i>Тема 3</i>	Шляхи подолання бюджетного дефіциту: досвід зарубіжних країн та можливості його використання у вітчизняній практиці (підготувати реферат)
<i>Тема 4</i>	Охарактеризувати проблеми функціонування бюджетної системи України і обґрунтувати шляхи їх вирішення в умовах воєнного стану.
<i>Тема 5</i>	Можливості використання зарубіжного досвіду організації бюджетного процесу в Україні в контексті євроінтеграції (підготувати есе).
<i>Тема 6</i>	1. Технології бюджетування у зарубіжних країнах: сучасні тенденції та можливості використання в українській практиці (підготувати проект). 2. Особливості застосування інструментів інклюзивного, проектного і транспарентного підходів під час управління бюджетними ресурсами (підготувати есе).
<i>Тема 7</i>	Можливості використання зарубіжного досвіду організації бюджетного контролю в Україні в контексті євроінтеграції (підготувати есе).
<i>Тема 8</i>	1. Вплив «тіньової економіки» на рівень доходів бюджету (підготувати есе). 2. Проблеми формування доходів Державного та місцевих бюджетів України та шляхи їх вирішення в умовах воєнного стану (підготувати проект).
<i>Тема 9</i>	Організація міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах: сучасні тренди (підготувати проект по одній із країн за вибором студента).
<i>Тема 10</i>	1. Зарубіжний досвід оптимізації видатків бюджетів та можливості його адаптації до вітчизняних реалій (підготувати проект). 2. Проблеми здійснення видатків Державного та місцевих бюджетів України та шляхи їх вирішення в умовах воєнного стану (підготувати проект).

<i>Тема 11</i>	1. Зарубіжний досвід оптимізації видатків бюджетів на реалізацію соціальної функції держави та можливості його адаптації до вітчизняних реалій (підготувати проект). 2. Зарубіжний досвід оптимізації видатків бюджетів на реалізацію економічної функції держави та можливості його адаптації до вітчизняних реалій (підготувати проект). 3. Проблеми здійснення бюджетного інвестування та кредитування в Україні та шляхи їх вирішення в умовах воєнного стану (підготувати есе).
<i>Тема 12</i>	Зарубіжний досвід оптимізації витрат бюджетів, пов'язаних з управлінням державним та місцевим боргом, та можливості його адаптації до вітчизняних реалій (підготувати проект).

Практична складова самостійної роботи студентів: комплексне практичне індивідуальне завдання

Для набуття умінь самостійного мислення і самоконтролю у студентів особливе значення має виконання комплексного практичного індивідуального завдання з дисципліни «Бюджетна система», яке виконується самостійно кожним студентом згідно методичних рекомендацій. Воно охоплює основні теми дисципліни та має на меті більш глибоке й повне засвоєння теоретичного матеріалу з бюджетної системи, оволодіння навиками застосування набутих теоретичних знань щодо формування і використання бюджетних ресурсів на практиці та є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни.

Завдання для виконання комплексного практичного індивідуального завдання:

І частина

Дослідити дискусійні підходи до визначення перерахованих понять (не менше десяти визначень вітчизняних і зарубіжних економістів), систематизувати їх у формі таблиці та провести власний аналіз наукових підходів: бюджет, функції бюджету, бюджетні ресурси, бюджетна політика, бюджетний механізм, фінансове регулювання, бюджетний дефіцит, бюджетна система, бюджетний процес, технології бюджетування, бюджетний контроль, доходи бюджету, видатки бюджету, бюджетне регулювання, трансфери, державний борг, місцевий борг.

II частина

Виконання цієї частини завдання передбачає розв'язання ситуаційного завдання за такою послідовністю виконання:

1. Вибір територіальної громади для дослідження.
2. Формування інформаційної бази для проведення аналізу соціально-економічного розвитку територіальної громади та її бюджету.
3. Проведення за останні п'ять років аналізу:
 - соціально-економічного розвитку обраної студентом територіальної громади, взаємозв'язку його основних цілей і пріоритетів бюджетної політики органу місцевого самоврядування;
 - бюджетного процесу на рівні територіальної громади;
 - динаміки та структури доходів загального і спеціального фондів місцевого бюджету, виконання плану надходження основних видів доходів бюджетів;
 - динаміки та структури видатків загального і спеціального фондів місцевого бюджету за функціональною, програмною та економічною бюджетною класифікацією, виконання плану здійснення основних видів видатків бюджетів;
 - динаміки та структури кредитування місцевого бюджету;
 - динаміки та структури фінансування місцевого бюджету;
 - динаміки та структури місцевого боргу (за наявності).
4. Систематизація та узагальнення результатів аналізу.
5. Підготовка пропозицій щодо вирішення проблем.

Оформлення результатів аналізу соціально-економічного розвитку територіальної громади та її бюджету здійснюється у формі аналітичної записки та презентації основних положень.

9. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота, індивідуальна робота, робота у групах, метод опитування, тестування, ситуативне моделювання, ділові ігри, реферування, тренінги, есе, підготовка і презентація проектів.

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

У процесі вивчення дисципліни «Бюджетна система» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- презентації результатів виконаних завдань;
- оцінювання результатів модульного контролю знань;
- оцінювання роботи на тренінгу;
- оцінювання результатів самостійної роботи студентів;
- наукова дискусія;
- інші види індивідуальних і групових завдань;
- екзамен.

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання усіх видів завдань студентами і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

12. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Бюджетна система» визначається як середньозважена величина залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10 %	10%	10 %	5 %	15 %	40 %
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Оцінка за поточне опитування визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих за теми 1– 5 на 1– 7 практичних заняттях	Колоквіум за темами 1– 5 навчального курсу, відповідь оцінюється індивідуально за шкалою від 1 до 100 балів	Оцінка за поточне опитування визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих за теми 6– 12 на 8– 15 практичних заняттях	Модульна робота, яка охоплює теми 6 –12. Тестові завдання (5 тестів по 10 бали за тест) – макс. 50 балів. 2 теоретичні питання – макс. 50 балів.	Оцінка за тренінг визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих під час виконання двох завдань тренінгу	Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих за виконання завдань блоку 1 і 2.	Письмова робота, яка охоплює теми 1 –12. Тестові завдання (10 тестів по 3 бали за тест) – макс. 30 балів, 2 теоретичні питання по макс. 70 балів.

Форми і критерії оцінювання **Поточне опитування під час заняття:**

Оцінка за поточне опитування визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (кожен здобувач має бути оцінений не рідше як раз на два заняття). Пропуски практичних занять обов'язково відпрацьовуються в години консультацій, в іншому випадку вони вважаються оцінкою «0» та враховуються при визначенні середнього арифметичного. Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком, поточне оцінювання проводиться під час консультацій та шляхом виконання завдань в системі Moodle в поза аудиторний час.

90–100 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань;

75–89 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки;

65–74 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

60–64 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1–59 балів – не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст теоретичних питань.

Підсумкова оцінка за поточне опитування кожного модуля визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих під час занять в межах кожного модуля.

Модульний контроль:

Модульний контроль I (колоквіум)

90–100 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

75–89 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

65–74 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

60–65 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

1–59 балів – не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань.

Модульний контроль 2

Модульна робота – вид контролю, при якому оцінюється засвоєння здобувачем теоретичного та практичного матеріалу. Модульна робота включає:

5 тестових завдань, за правильну відповідь на кожен із яких студент може отримати 10 бали, що в підсумку дає максимально 50 балів

2 теоретичні питання (по 25 балів, що в підсумку дає максимально 50 балів):

15–25 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, всебічно, самостійно та аргументовано його викладає під час відповіді, глибоко та всебічно розкриває зміст, характерні риси.

1–14 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не в повному обсязі, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Тренінг:

Модуль «Тренінг» визначається як сума балів, отриманих під час тренінгу.

Аналітична робота:

30–21 балів – у повному обсязі та правильно відображено джерела доходів, правильно структуровано витрати; проведено оцінку стану бюджетної системи та окремо бюджету територіальної громади за вибором студента, запропоновано способи підвищення доходів/скорочення видатків бюджету територіальної громади та обґрунтовано пропозиції;

20–11 балів – відображено основні джерела доходів, структуровано основні витрати; виведено баланс, запропоновано способи підвищення доходів/зниження витрат та обґрунтовано пропозиції, не виявляє творчого підходу до виконання завдань;

1–10 балів – фрагментарно відображено джерела доходів та витрат, без аргументації напрямів оптимізації доходів бюджету.

Вміння презентувати результати:

20–15 балів – проявляє активність у дискусіях, вміння працювати в групі, аргументовано презентує результати

14–10 балів – проявляє активність у дискусіях та презентує результати, допускаючи при цьому окремі неточності та помилки

9–1 балів – в цілому презентує отримані результати, але без глибокого всебічного аналізу та аргументації, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки

Самостійна робота:

Модуль «Самостійна робота» визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за обидві складові (блок 1 (теоретичний) і блок 2 практичний):

90–100 балів – зміст самостійної роботи повністю відповідає встановленим вимогам, містить елементи самостійного дослідження, свідчить про високий рівень опанування навчального матеріалу, здобувач на високому рівні виявляє творчий підхід до виконання завдань;

75–89 балів – зміст самостійної роботи в основному відповідає встановленим вимогам, можуть бути несуттєві недопрацювання за окремими завданнями, свідчить про належний рівень опанування навчального матеріалу, здобувач належно виявляє творчий підхід до виконання завдань;

60–74 балів – поставлені завдання виконані на недостатньому рівні; наведені авторські напрацювання є загальними і слабо обґрунтованими, свідчать про недостатній рівень опанування навчального матеріалу; здобувач припускається значних помилок у виконанні завдань, в окремих моментах виявляє творчий підхід до виконання завдань;

1–59 балів – завдання практично не виконані; відсутні авторські напрацювання; грубі помилки у вирішенні завдань роботи, що свідчать про низький рівень опанування навчального матеріалу; здобувач не виявляє творчого підходу до виконання завдань.

Екзамен

Екзамен – вид підсумкового контролю, при якому оцінюється засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу від 0 до 100 балів як сума балів за виконані завдання. Екзаменаційний білет складається із:

тестів: 10 тестів, за правильну відповідь на кожен із яких студент може отримати 3 бали, що в підсумку дає максимально 30 балів;

теоретичного (проблемного) питання: 2 теоретичних питання, за відповідь на які студент може отримати від 0 до 70 балів (від 0 до 35 балів за 1 питання):

21–35 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, всебічно, самостійно та аргументовано його викладає під час відповіді, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання.

0–20 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не в повному обсязі, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, допускаючи при цьому суттєві неточності.

Шкала оцінювання:

Зашкалою ЗУНУ	Занаціональною шкалою	Зашкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1–16
2.	Проекційний екран	1–16
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1–16
4.	Наявність доступу до мережі Інтернет	1–16
5.	Персональні комп'ютери	1–16
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1–16
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1–16
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1–16
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; PowerPoint і т.і.)	1–16
10.	Google Forms	1–16

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бюджетна система: підручник за ред. д. е. н., професора В. Г. Дем'янишина, д. е. н., професора О. П. Кириленко та д. е. н., професора З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 626 с.

2. Бюджетна система у таблицях і схемах: навчальний посібник для студ. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Лободіна З. М., Сидор І. П., Дем'янюк А. В.; Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 280 с.

3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/245616>

4. Возняк Г., Жеребило І. Імперативи впливу публічних фінансів на розвиток соціальної сфери: теоретико-методологічні аспекти дослідження. *Світ фінансів*. 2023. Випуск 2. С. 80-94.

5. Горин В. П. Фінансовий механізм забезпечення суспільного добробуту: теоретична концептуалізація та проблеми функціонування: Монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020 516 с.

6. Дзюблюк О. Теоретичні аспекти координації монетарної і фінансової політики як необхідної умови забезпечення макрофінансової стабільності. *Світ фінансів*. 2024. Випуск 2. С. 8-

7. Дем'янишин В., Лободіна З., Горин В., Дем'янишин В. Методологічні підходи до дослідження державних фінансових ресурсів та фінансової безпеки суб'єктів господарювання в умовах реформування управління публічними фінансами. *Світ фінансів*. 2023. № 1 (74). С. 31-47.
8. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні: навч. посібник. / Колектив авторів; за ред. В. М. Русіна та Б. С. Шулюк. Тернопіль: Вектор, 2018. – 214 с.
9. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. *Світ фінансів*. 2023. Випуск 3. С. 21-34.
10. Забаштанський М. М., Сидор І. П. Державно-приватне партнерство у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 18-23.
11. Казначейська система: підручник / за наук. Ред.. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого, д.е.н., проф.. О. П. Кириленко, Т. Я. Слюз. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 364 с.
12. Карпишин Н. І., Сидор І. П. Фінансування медичних послуг: досвід зарубіжних країн і України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 8. С. 9-14.
13. Кириленко О. П., Малиняк Б. С., Письменний В. В., Русін В. М. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади: навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.
14. Кізима Т., Лободіна З., Кізима А. Інвестування заощаджень домогосподарств у контексті впливу на функціонування публічних фінансів в умовах війни. *Світ фінансів*. 2023. Випуск 4. С. 52-67.
15. Кнейслер О., Спасів Н., Кізима Т. Фінанси об'єднаних територіальних громад у фінансовій системі України. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 1 (60). С. 8-19.
16. Коваль С. Л., Сидор І. П. Роль місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальної громади в умовах війни та у повоєнний період. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 96-102.
17. Коваль С. Л., Сидор І. П. Фінансове забезпечення банківських послуг. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 30-35.
18. Круп'як І., Круп'як Л. Управління державним боргом України в контексті збалансування економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2024. Випуск 1 (78). С. 74-84.
19. Лободіна З. М. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 412 с.
20. Макогон В.Д., Адаменко І.П. Державні та муніципальні фінанси в умовах економічних перетворень. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 46. С. 177-183.
21. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / за ред.: О. П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.
22. Петрушка О. В., Сидор І. П. Корпоративні та індивідуальні пенсійні програми: особливості практичної реалізації. *Регіональна економіка та управління*. 2019. № 3 (25). С. 47-50.
23. Податковий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-16> (дата звернення: 15.06.2022)
24. Публічні фінанси : навч. посіб. / за ред.. д.е.н. проф. Кириленко О. П. Тернопіль: Вектор, 2018. 294 с.
25. Сидор І., Денисюк Т. Державне пенсійне страхування в Україні: виклики сучасності та напрями реформування. *Світ фінансів*. 2022. № 1. С. 22-35.
26. Сидор І., Карпишин Н. Місцеве оподаткування у контексті фінансового забезпечення суспільних послуг. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8182>
27. Сидор І. П. Міжбюджетні трансферти в системі доходів місцевих бюджетів: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Інфраструктура ринку*. 2019. Випуск 32. С. 363-370.
28. Сидор І. П., Петрушка О. В. Моніторинг формування зовнішнього державного боргу України. *Фінансовий простір*. 2019. № 3 (35). С. 178-191.
29. Сидор І. П., Петрушка О. В. Внутрішній аудит в системі надання послуг з державного пенсійного страхування. *Ефективна економіка*. 2022. № 12. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/892/902>

30. Сидор І. П., Трусова Н. В. Освітня субвенція в контексті регулювання міжбюджетних відносин в Україні. Соціальні, економіко-правові та фінансові виклики в умовах глобальних трансформацій: Монографія / За ред. Л. Гур'янової, В. Цибакової; Братислава – Харків: ВШЕМ – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 188 с. (С. 86-96).
31. Сидор І. П., Коваль С. Л. Фінансові аспекти функціонування територіальних громад: теоретико-концептуальний зріз. *Економічні студії*. 2021. № 1 (31). С. 130–137.
32. Тулай О. І. Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 416 с.
33. Фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2024. 632 с.
34. Формування фінансового механізму сталого розвитку України: моногр. / за ред.. д.е.н., проф. Кириленко О. П. та д.е.н., проф. Тулай О. І. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 414 с.
35. Хомутенко А.В. Державний контроль ефективності управління державними фінансами України. *Економіка та держава*. 2020. №2. С. 48-56.
36. Чеберяко О., Лещенко І. Особливості фінансування соціального захисту та соціального забезпечення в умовах воєнного стану. *Світ фінансів*. 2024. Випуск 1 (78). С. 98-110.
37. Dubrovina N., Neubauerova E., Fabuš M., Tulai O. The evaluation of indices of public finance distribution on central and local levels for EU countries. *Journal of European Economy*. 2019. № 4. P. 454-465.
38. Kizyma T., Lobodina Z., Khamyha Yu. Fraud with financial resources of the state: types and effect on the shadow economy. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. №2 (29). P. 355-36.
39. Kizyma T.O., Lobodina Z.M., Kizyma A.Ya. Optimization of budget funds expenditures on organization of the state activity. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 2. №5. P. 183-190.
40. Kozarezenko L., Petrushenko Y. Tulai O. Innovation in public finance management of sustainable human development activities. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. № 4. P. 191–202.
41. Musgrave R. A. Economics of Fiscal Federalism. Public Finance in a Democratic Society: Coll. Papers. Vol. 2. Brighton, U.K. : Wheatsheaf Books Ltd, 1986. P. 33–41.
42. Modern tendencies of fiscal policy in European economic space : Monograph ; edited by Doctor of Economics, Prof. Andriy Krysovaty. Ternopil: TNEU, 2017. 388 p.
43. Pigou A. C. The Economics of Welfare. St. Martin's Street, London, 1932. URL: <http://oll.libertyfund.org/titles/1410>.
44. Samuelson P. A. A diagrammatic exposition of a theory of public expenditure. *Review of Economics and Statistics*. 1955. № 4. P. 350–356.
45. Samuelson P. A. The Pure Theory of Public Expenditure. *Review of Economics and Statistics*. 1954. № 4. P. 387–399.
46. Tulai O., Petrushenko Y., Glova J., Sydor I., Ponomarenko O. The impact of decentralization on the financial support of regional development. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. Vol. 16, Issue 4. P. 1-15.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
2. Ціна держави – проєкт CASE Україна. URL: <https://cost.ua/>
3. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. URL: <https://spending.gov.ua/new/>
4. Бюджети територіальних громад. URL: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0